

Bushi w historii Japonii

Autor tekstu: **Katarzyna Soszyńska**

Niemal od początku istnienia państwa japońskiego dostrzegamy obecność *bushi* - samurajów — w historii tego kraju. Jako grupa społeczna samuraje pojawili się na przełomie wieku VII i VIII, a pomiędzy wiekiem XII i XIX zdominowali społeczeństwo japońskie [1]. Pod koniec wieku XII w Japonii zaszły poważne zmiany. Dotyczyły one tak społeczeństwa, systemu rządzenia, jak i podstaw prawnych, na których oparta była władza polityczna. Nastąpił wzrost znaczenia prowincjonalnej arystokracji militarnej (*bushi*), ustanowiono *shogunaty*, zwiększeniu uległa też rola, jaką odgrywały w sprawowaniu władzy, zależności typu pan -wasal [2]. Od tej pory cywilny charakter rządów zaczął nabierać znamion militarizmu. Urzędnicy cywilni otrzymali czasowe nominacje wojskowe (*oryoshi* -komendant i *tsuibushi* — żandarm), by móc efektywniej sprawować władzę. Osłabieniu uległy centralne organy wojskowe i policyjne, a nad bezpieczeństwem i spokojem ludności zaczęły czuwać lokalne grupy wojowników — *bushi*, powoływanych przez komendantów lub żandarmów. Z czasem, wojskowe tytuły nabrały stałego charakteru, a pełnione stanowiska zaczęły być dziedziczne. W rezultacie cywilne stanowiska przestawały mieć znaczenie.

Powszechnym stało się powoływanie prywatnych sił zbrojnych wśród lokalnej klasy wyższej. Rozpoczęto zaciągi żołnierzy wśród poddanych i formowanie stałych sił zbrojnych. Służba wojskowa stała się powinnością w systemie *shoen* oraz w istniejących jeszcze organach rządu cesarskiego [3]. Wojownicy poddani zamożnym rodom przechodzili szkolenia mające na celu doskonalenie ich umiejętności, dbałość o swoje militarne dziedzictwo stała się tradycją, która zaowocowała powstaniem *bushido* — drogi wojownika.

Perfekcja w strzelaniu z łuku, posługiwaniu się mieczem i w jeździe konnej, stała się głównym celem wojowników. Dokładano też wszelkich starań w wyekwipowanie ich w najlepsze broje i konie. Czyniono wszystko, aby stali się elitą militarną. Za usługi w czasie wojny, trzymanie ceremonialnej straży oraz udzielanie swemu panu wsparcia ekonomicznego pod postacią pańszczyzny, podatków i podarunków, wasal miał swój udział w łupach i otrzymywał nadanie ziemi. Takie były przejawy łaski i wdzięczności pana za pełnioną przez samuraja służbę [4].

Z upływem czasu sprawowanie władzy zależało głównie od posiadanej siły zbrojnej. Przedstawiciele władzy centralnej i lokalnej (na każdym szczeblu) werbowali prywatnych wojowników. Nawet świątynie i klasztory gromadziły własne grupy samurajów.

Po pewnym czasie *bushi*, dowodzeni przez charyzmatycznych przywódców, zaczęli podkopywać dotychczasowy porządek. Formujące się na prowincjach grupy zbrojnych, opartych na rozmaitych więzach rodowych — klany, zaczęły reprezentować interesy lokalne, diametralnie odmienne od interesów dworu. Coraz widoczniejsza była słabość dworu i potęga grup wojskowych.

Wiek XI był kolejnym okresem rozwoju siły *bushi*. O władzę i wpływy zaczęły walczyć trzy potężne rody *Fujiwara*, *Taira* i *Minamoto*. Od połowy XII wieku dominację nad dworem przejmowały kolejno, walcząc ze sobą, *Taira*, a następnie *Minamoto*. Taki stan rzeczy umożliwił samurajom przejście politycznego przywództwa. Czasy dominacji dworu w japońskiej kulturze nieuchronnie dobiegały końca.

Zmagania między tymi dwoma rodami noszą w historii nazwę Wojny *Gempei* [5]. To właśnie dzięki niej wyidealizowaniu uległ żołnierski heroizm i obraz surowych wojowników, a opowieści o bohaterach nabrały patosu. Biorący w niej udział samuraje gotowi byli oddać za swojego pana życie, a aby uniknąć hańby niewoli, popełniali samobójstwo, rozcinając własne brzuchy. Wyidealizowaniu uległ też kodeks postępowania *bushi*. Doskonałość osiągał ten, kto był mistrzem sztuki wojennej, ale też ten, który był wrażliwy na ludzkie uczucie, który był wierny swemu panu i który był honorowy.

Samuraje, odwołując się do własnych obyczajów, przyswajając pewne elementy dorobku dworskiej arystokracji i wpływ z Chin, odnajdując duchowe przewodnictwo wśród mnichów Zen, stworzyli swój oryginalny styl życia, który zapoczątkował nową erę kulturalną. *Bushi* zdobywali coraz większą władzę legislacyjną w kwestiach podatkowych, majątkowych i społecznych. Zaczęli zajmować się też polityką zagraniczną. Podyktowane wojnami i stałymi

niepokojami zmiany społeczne ogarnęły też samurajów. Byli wojownikami kroczącymi drogą walki, ale zarazem opanowali umiejętności związane z zarządzaniem i administracją. Pod koniec XII wieku idealny samuraj nie tylko był mistrzem w sztukach walki, ale musiał też doskonalić umiejętność pisanie, czytania i liczenia.

W 1500 roku Japonię ogarnęła całkowita decentralizacja. Szacunek i autorytet polityczny stracił i Cesarski dwór i *shogunat Ashigaka*. Państwo zostało podzielone między 250 zwalczających się wzajemnie *daimyo* –panów feudalnych.

Punktem zwrotnym w dziejach Japonii i zwiastunem ponownego zjednoczenia było wkroczenie do Kioto Nobunga – przywódcy niewielkiego księstwa Owari [6]. Po jego śmierci dzieło scalania kraju przejęli Toyotomi Hideoshi i Tokugawa Ieyasu. Hideoshi oddzielił samurajów od chłopów. W ten sposób odsunął ich od zaplecza ekonomicznego – wsi. Jednocześnie zmusił wojowników do zamieszkania w ufortyfikowanych miastach, które raczej przypominały zamki. Wprowadził również obowiązek składania przysięgi wierności panom. Ci z samurajów, którzy zdecydowali się pozostać na wsiach byli rozbrajani i od tego momentu traktowano ich jak rolników. Wprowadził też system surowych kar za prywatne kłótnie i zbrojne konflikty o lokalnym charakterze [7].

Na początku XVII wieku, dekretem cesarskim, *shogunem* został Tokugawa. Dążył on do stworzenia niezależnego od dworu rządu *bushi*. Dwa lata po otrzymaniu stanowiska głowy feudalnego rządu, Tokugawa zrezygnował na rzecz swojego syna Hidetady. Ten precedens stworzył nową tradycję dynastycznego *shogunatu*, który miał być przekazywany jego potomkom [8]. *Shogunat Tokugawa* przetrwał 264 lata. Był to okres spokoju, a przez to też rozwoju społecznego, podniesienie poziomu życia oraz wykształcenia wśród Japończyków.

Sztynny podział klasowy wprowadzony na początku XVII wieku wysunął samurajów na pozycję dominującą w hierarchii społecznej [9]. Mimo to, ich sytuacja społeczna nie rysowała się zbyt ciekawie. Byli odcięci od swych wiejskich korzeni, mieszkali w garnizonowych miastach, nie mogli uprawiać własnej ziemi, a przez to nie cieszyli się wysokimi dochodami. Roczna pensja, którą otrzymywali od swoich panów, pochodziła z podatków chłopów [10]. Kulturowe uprzedzenia i obwarowania prawne nie pozwalały samurajom zajmować się handlem. Wielu wojowników z trudem wiązało koniec z końcem.

W 1868 roku nastąpiła restauracja władzy cesarskiej. Na czele nowego rządu stanęli samuraje administratorzy odsuwając systematycznie samurajów wojowników od władzy. W 1876 roku zaś wydano dekret zabraniający samurajom noszenia broni w miejscach publicznych. Samurajskie miecze stały się wyłącznie spadkiem po przodkach, a to, co do niedawna było obowiązkiem *bushi*, zostało wyjęte spod prawa. W ten sposób wielowiekowe panowanie samurajów w Japonii dobiegało końca. Od tego czasu samuraje zaczęli inną „walkę”, zajęli się tym, co niegdyś było niechlubne dla wojownika- handlem i rzemiosłem [11].

Dziś widok prawdziwego samuraja z mieczem jest raczej niespotykany i ma miejsce jedynie podczas świąt, zabaw, rozmaitych uroczystości, czy teatralnych przedstawień. Jednak niezaprzeczalnym jest fakt, że samuraje, podobnie jak kimono, kwiat kwitnącej wiśni i ceremonia picia herbaty, stali się wizytówką i powszechnie znanym symbolem Japonii.

Zobacz także te strony:

[Bataliony kochanków](#)

[Religie Japonii](#)

[Oświecenie po japońsku](#)

[Na czym polega doskonałość estetyki japońskiej?](#)

[Bushido, giri, ko - dziś. Wpływ tradycji na osobowość współczesnego Japończyka](#)

[Zasady Bushido a biznes](#)

[Między pagodą a McDonaldem. Społeczne i kulturowe problemy współczesnej Japonii](#)

Przypisy:

[1] [Wczesna nowożytność](#)

[2] J. W. Hall, op. cit., s.69

[3] Ibidem., s.73

[4] [Wczesna nowożytność](#)

- [5] J. W. Hall, op. cit., s. 77
[6] Ibidem., s.109
[7] [Wczesna npowozytność](#)
[8] Ibidem.
[9] I. Nitobe, op. cit., s. 20
[10] R. Benedict, op. cit., s. 96
[11] [Zawód samuraj](#)

[Katarzyna Soszyńska](#)

Absolwentka stosunków międzynarodowych na Uniwersytecie Łódzkim. Specjalizuje się w problematyce regionu Azji - Pacyfiku, w szczególności Japonii.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 17-07-2008)

[Oryginał.](#) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,5968>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl